

inicials, d'explicació menys clara; de les quals hem tractat en *DECat*, 146b46-60: és possible que aquesta variant obeeixi a algun fet de fonètica pre-romana, i en coincidència amb l'etimologia pre-romana del mot *DOKE* que ha donat *deu* 'ullall d'aigua'; hi han d'haver contribuït fets de contaminació amb altres mots de significació hidro-oronímica semblant i d'estructura fònica anàloga: com el cat. *vena d'aigua* i el pre-romà *BURR-/BORR-* 'barranc escarpat', que he estudiat a l'article *Bor* i *Borró*, car és ja significativa la coincidència dels dos en els dos membres de *La Fou de Bor*. Allí documento l'apellatiu local *una veu d'aigua* (a la Selva): «allí baixen tres *veus d'aigua*» (de curs subterrani), oït damunt Tordera (1970). S. v. *font*, he citat *Font-saveu* a la vall de Llémena.

En el Pallars Jussà, en el Baix Flamicell, a les roccasses enormes de Serradell hi ha el «Forat de la *Bóy*», pel qual es pot caminar 300 m. terra endins; oït allí 1957 (i cf. descripció espeleològica en *Sota Terra, Club Muntanyenc* 1, 18). En el Cardener, grossa esplugada te. Ladurs, amb un toll a dins que se n'havia dit *Clot de la Bou*, si bé deformat avui en *Clot del Bou* (1958). Deformació que es repeteix en altres comarques: Cova i fondada *dels Bous*, a l'alta vall de Capçanes (Priorat), a 2h30 d'allà en el camí del Pratdip (Iglésies-S., *Guies* II, 208). També la variant *veu* ha sofert tal trivialització: *Avenc de Viu-mala* a l'alt Penedès, te. La Llacuna (*Sota Terra, Cl. Munt.* 1, 11). I aquí escau posar, si bé amb el *č* mossàrab, *Lo Botxo* pd. de Garcia (Rib. d'Ebre) (XIII, 108.22) que va de parella amb *La Fotx* del mateix terme (supra). Barranc del *Bóç* en els termes de Crivillent o dels Fondons; comunicació de la Prof. Ma. J. Navarro, Nov. de 1995. En fi, també en el gascó de l'alt Comenge, *Bouts* (*Btr. z. Nfg.* VIII, 217, 242).

Acabarem amb *DERIVATS I COMPOSTOS* de forma més singular. El dim. en *-ELLA* de *fou* havia de ser *fozella*, però amb la caiguda catalana de la *-z* intervocàlica: *Forat-sa-foella* (pron. *səfuə̀lə*, 1968), portell de muntanya dalt d'un barranc molt escarpat, dalt de la Serra de Finestres, entre Gironès i Garrotxa, pel qual es passa de la vall de St. Aniol a la de Santa Pau; altres en diuen *Coll de l'Oratori* i altres ho trivialitzen en *Coll de l'Oella*, prenent-ho per una variant d'*ovella*.

De *La Fos*, que hem vist com a forma mossàrab de la mateixa zona, és compost la *Fossanxa* (*fosánxa*), te. Costur, que semblaria cast. *fox ancha*, però crec que deu tenir tan poc de castellanisme com el susdit *Fos*, perquè Costur és 15 k. lluny de la frontera lingüística i separat per dues altes serres i valls, i com a castellà esperàriem més aviat *hoz*, sense la *f*. Potser nom d'alguna esplugada consagrada des de temps antics: *FOCE SANCTOR* 'més protegida, més venerable', amb el comparatiu en nominatiu, cf. *Roca-sança* (< *sàncer*) *RUPES SANCTOR*, antic santuari de l'alt Berguedà, sota un penyal gegantesc de la Vall de Gréixer; i altres concrecions toponímiques d'aquests comparatius, com *Vilademàger, Vallmàger*. De *La Fos* + *mola* sembla re-

sultar *La Pismola*, te. Bartx, a la qual dediquem article especial (< *FOCE MOLUM*).

LA FUNYERCA (*la funjérka*), nom d'un tenebrós i engorjat barranc de la baixa Ribagorça, entre Alins i Calassanç (oït en l'enq. d'Alins, 1965, XLIX, 10); també en l'IGC. La naturalesa de l'indret suggereix *FOCE NIGRA*, *fozn* > *fojn* > *funj*, sense dificultat fon. fins ací; però és difícil explicar el canvi de GR en *rk*. El crec justificable per infl. aràbiga (cf. *Llavarco* < *LAVACRUM*) car aquí, si bé ja és molt al Nord, no manca algun arabisme toponímic (cf. el mateix *Calassanç*); potser hi hagué contaminació del sufix pre-romà poc freqüent *-ERCA* (veg. *PVArGc*, s. v. *baderca* i *hinescla*); en el sentit d'*escletxa*' que té el gascó *henèrca* («caran *hinesclan*»), es prestava a contaminar el nom d'un barranc engorjat.

No té res a veure amb *FOCE*, i els seus descendents, *Alfou* (art. supra), te. Vilamajor, que no és *fou*, sinó arabisme. Ni *Focimanya* provinent d'un NP germànic (igual que *Fumanya*).

FRA, NLL on va combinat amb un NP. És la coneguda variant de *frare* 'monjo' (*DECat* IV, 167a55ss.).

Camí de Fraguerau, camí que faldeja el Montsant pel vessant Nord, suspès a altura considerable damunt el riu Montsant, des d'Ulldemolins: segurament compost amb el NP *Guerau*, tan viu a la nostra E. Mj.

Font de Fra Miquel, la més alta de la Vall-llobre, prop del cap del Coll del Pal, en el terme de Setcases, alta vall de Camprodon.

Fra Ximeno, partida antiga del terme de Morella (Ports), en el *Capbreu de Morella*, 1443, conservat per Mn. Manuel Milian: «una vinya a *Frare Exemeno* --- *altra vinya a Frare Exemeno*» (fº 66v).

Es camí de Fra Pere, terme de Porreres (Mallorca) (XLI, 73.4).

Sa Talaia de Fra Pere, terme d'Es Migjorn Gran (Menorca) (XLIV, 21.20). J. F. C.

FRACA i altres NLL valencians en possible relació amb un nom de la tortuga

Fracà, paratge del te. d'Alzira a la part baixa de la vall d'Aigüesvives: «a *fraká*», oït, 1962, en l'enq. local (XXXI, 101.25). És a la dr. del barranc de *L'Estret*, cap a enfront de *Vilella* (98.6) i prop de les *Aigües Potables* i dels Ports de *Bru* i de *Fleixa*.

La fesomia del mot ja mostra que no és català, i suggereix que no sigui romànic, sinó portat pels moros, o almenys transmès per llur àrab. Però fóra ben improbable per la forma, i mancat de base en els fets, relacionar-ho amb *AFRICANUS*. Si ha d'haver passat per l'àrab seria impossible una inicial *Fr-*, i fóra versemblant que sortís de **fakrà* per la fàcil transposició de la *r*. Però ni així ni amb *frk* o *brq* no se li veu cap base raonable en les arrels aràbigues.

En canvi s'assembla remarcablement amb el conjunt de les variants del nom de la tortuga en l'àrab ma-